

Tvorba naziva za vršitelje radnje u starijoj hrvatskoj kajkavskoj leksikografiji

---

Stolac, Diana; Soldo, Valentina

Source / Izvornik: **Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, 2015, 4, 71 - 87**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:740637>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Diana Stolac
Valentina Soldo

UDK: 811.163.42'374
Izvorni znanstveni članak
Rukopis prihvaćen za tisak: 22.9.2014.

TVORBA NAZIVA ZA VRŠITELJE RADNJE U STARIJOJ HRVATSKOJ KAJKAVSKOJ LEKSIKOGRAFIJI

Sažetak

Hrvatski jezik i kulturu obogaćuju brojna leksikografska djela. U ovome se radu predstavljaju značajke tvorbene razine iz triju rječnika koji su obilježili stariju kajkavsku leksikografiju. Tvorbenom se analizom utvrđuju značajke naziva za vršitelje radnje u rječnicima *Dictionar* Jurja Habelića, *Gazophylacium* Ivana Belostenca te *Lexicon latinum* Franje Sušnika i Andrije Jambrešića. Na temelju ekscerpiranih primjera utvrđuju se najčešći sufiksi te se donosi zaključak o tvorbenim obilježjima naziva za vršitelje radnje zabilježenima u trima rječnicima te njihov odnos u višečlanim nazivima i atributnim rečenicama.

Ključne riječi: hrvatski jezik; tvorba riječi; vršitelj radnje; mocijska tvorba; atributna rečenica; Juraj Habelić; Ivan Belostenec; Franjo Sušnik; Andrija Jambrešić.

Uvod¹

Pretisci hrvatskih rječnika iz 17. i 18. stoljeća posljednjih su desetljeća učinili stara leksikografska djela dostupnima i omogućili su proširivanje istraživanja starijega hrvatskog jezikoslovlja. Istraživanja su pokazala kojim su se i kakvim koracima naši leksikografi kretali u standardizaciji hrvatskoga jezika (*Povijest* 2013: 429-459). Rječnici toga vremena imali su funkciju sastavljanja popisa leksema, ali ne i označavanja funkcionalnostilske distribucije ni obvezatnosti uporabe ili davanja uputa o neuporabi pojedinih leksema.² Drugim riječima, bili su relevantni standardološki, ali ne i kodifikacijski. Ipak, i bez kodifikacijske funkcije rječnici i drugi standardološki

---

¹ Rad je rezultat istraživanja na znanstvenom projektu "Hrvatska pisana baština od 17. do 19. stoljeća" (br. 13.04.1.2.03) voditeljice prof. dr. sc. Diane Stolac, koji financira Sveučilište u Rijeci.

² U rječnicima se nude nizovi istoznačnica/bliskoznačnica/sličnoznačnica bez informacija o malim značenjskim razlikama, bez informacija o uporabi u pisanom ili govorenom diskursu, bez označavanja stilske razine (više ili niže, osim iznimno oznake *vulgo* za niži stil ili *peregr* za riječi stranoga porijekla, čime se neizravno upozorava na oprez u njihovoj uporabi) ili su takvi podatci nesustavno i vrlo rijetko navedeni.

priručnici (gramatike, slovopisi i pravopisi) pridonijeli su izgrađivanju književnoga jezika. Hrvatski su leksikografi svojim napornim radom sakupljali građu, što je rezultiralo nizom rukopisnih i tiskanih rječnika. Do 19. stoljeća nisu pisani hrvatski jednojezični rječnici. Autori su hrvatski leksik postavljali u odnos sa stranim jezicima iz naše kulturne sfere, poput latinskoga, njemačkoga, mađarskoga i talijanskoga. Baštinili smo rječnike u koje su unosili građu iz svih triju hrvatskih narječja, najčešće iz svojega, ali je u nekima razvidno i miješanje narječnih značajki.

U ovome ćemo radu prikazati kako su leksikografi Juraj Habelić, Ivan Belostenec, Franjo Sušnik i Andrija Jambrešić svojim rječnicima obogatili hrvatski jezik i kulturu u jednome malome, ali značajnome rječotvornom segmentu – *nomina agentis*. Ti su leksikografi bili u prvome redu usmjereni sakupljanju leksičke građe kajkavskoga hrvatskoga književnog jezika, dok su u predgovornim tekstovima pokazali otvorenost ostalim hrvatskim narječjima te time hibridnoj književnojezičnoj koncepciji. Ipak, samo je za Belostenca prihvaćanje te standardološke koncepcije bilo i na praktičnoj razini pa je kajkavske lekseme ostavljao bez posebnih oznaka, a lekseme preuzete iz nekajkavskih izvora posebno označavao. Analize preostalih ekscerpiranih rječnika pokazuju samo načelno prihvaćanje hibridne koncepcije, uz malobrojne čakavske i štokavske lekseme.

Rječnik Jurja Habelića nosi naziv *Dictionar ili Rechi SzlovenŹke zvezega ukup zebrane, u red poŹtaulyene i diachkemi zlahkotene trudom Jurja Habeliĉa*, a u radu će se rabiti naziv *Dikcionar*. Rječnik Ivana Belostenca sastoji se od dvaju dijelova, a puni nazivi su *Gazophylacium latinum-illyricum, seu latino-illyricorum onomatum aerarium* (I) i *Gazophylacium illyrico-latinum* (II).³ U radu će biti zamijenjeni kraćim nazivom *Gazofilacij*.⁴ Treći je rječnik koji analiziramo *Lexicon Latinum interpretatione Illyrica, Germanica, et Hungarica locuples, in usum potissimum studiosae juventutis digstum, ab Andrea Jambressich, Societatis Jesu sacerdote, Croata Zagoriensi* Franje Sušnika i Andrije Jambrešića, a u radu će biti zamijenjen kraćim nazivom *Leksikon*.

³ Prema oskudnim dokumentima vezanim uz rječnik te nakon provedene analize brojnih izvora Josip Vončina zaključuje da su te naslove dvama dijelovima rječnika dali urednici, dok je vjerojatan Belostenčev naslov bio *Dictionarium latino-croaticum*, odnosno *Dictionarium croatico-latinum* (Vončina 1973: XXXV). U skladu je to s načinom naziva jezika u ozaljskome krugu, gdje se rabio naziv *hrvatski/horvatski*, variran s nazivom *slovinski/slovenski*, ali ne i *ilirski* (usp. Vončina 1973: XXXV).

⁴ Uz primjere će se navoditi samo naziv *Gazofilacij*. Kada je važno navesti u kojem se dijelu rječnika nalazi naziv, bit će navedeno: *Gazofilacij I* za latinsko-hrvatski dio i *Gazofilacij II* za hrvatsko-latinski dio.

Metodologija rada

U prvome dijelu rada osvrnut ćemo se kratkim prikazom na glavna obilježja navedenih rječnika. Zatim ćemo u središnjem dijelu rada analizirati ekscerpirane nazive s obzirom na tvorbenu razinu, a naglasak je na sufiksnoj tvorbi, odnosno uporabljenim sufiksima i mocijskoj tvorbi. Isto tako, prikazat ćemo kakav je odnos naziva za vršitelje radnje u višečlanim nazivima i atributnim rečenicama.

Građu čine ekscerpirani nazivi za vršitelje radnje iz triju rječnika.⁵ U Uvodu je navedeno da je Ivan Belostenec uključen u kajkavsku leksikografiju jer je u sinonimijskome nizu koji bilježi kao hrvatske istovrijednice latinskima upravo kajkavske lekseme stavljao na prvo mjesto i nije ih obilježavao, za razliku od nekajkavskih (čakavskih i štokavskih), koje je obilježavao (*D.* ili *Scl.*).

U radu su navedeni tvorbeni obrasci za vršitelje radnje, obrađen je odnos između tvorbe naziva vršitelja radnje muškoga i ženskoga spola te njihov odnos u višečlanim nazivima i atributnim rečenicama.

Većina radnji koje su motivirale nazive za vršitelje radnji postoje i danas, neke su danas samo dio naše povijesti, a nova su vremena donijela i nove poslove, tako da se današnji popis zanimanja koji najbolje pokazuje vršitelje radnje popunio brojnim novim poslovima i zanimanjima (Arambašić i dr. 1998).⁶ Osim toga, danas se brojnim zanimanjima kojima su se ranije bavili isključivo muškarci bave i žene, što je rezultiralo i pojačanom mocijskom tvorbom. Naravno, suvremeni nazivi za ta zanimanja pripadaju hrvatskom standardnom jeziku i iz metodoloških razloga neće u ovome radu biti uspoređivani s nazivima u kajkavskim rječnicima iz 17. i 18. stoljeća.

Cilj je rada usporediti i analizirati tvorbu naziva za vršitelje radnje u trima rječnicima.

---

⁵ Istraživanje je provela Valentina Soldo u okviru izbornoga kolegija *Starije hrvatsko jezikoslovlje* na diplomskom studiju Hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, a kasnije je prošireno i uključeno u diplomsku radnju pod naslovom *Nazivi za vršitelje radnje u kajkavskim rječnicima*, koju je izradila 2013. godine pod mentorstvom prof. dr. sc. Diane Stolac. Prilog radnji je cjelovit popis naziva za vršitelje radnje.

⁶ Zanimanje je definirano kao "a. ono čime se tko bavi sin. poziv, struka, profesija b. privremeno bavljenje čim, posao, zabava" (Anić 1998: s. v. *zanimanje*). U *Vodiču kroz zanimanja* zanimanja su podijeljena u 37 kategorija, a ni blizu toliko kategorija i zanimanja nije postojalo u vrijeme nastanka ekscerpiranih rječnika. Naravno, to je izravan pokazatelj razvoja znanosti, tehničkoga napretka i promjena ruralnoga i urbanoga načina života u posljednjim stoljećima.

Dikcionar, Gazofilacij i Leksikon

Hrvatsku kajkavsku leksikografiju dopreporodnoga doba obilježilo je tiskanje triju značajnih djela. Bili su to rječnici *Dikcionar* Jurja Habledića, *Gazofilacij* Ivana Belostenca te *Leksikon* Franje Sušnika i Andrije Jambrešića. Stoga ćemo se u nastavku osvrnuti na osnovne značajke tih triju rječnika.

Dikcionar je dvojezični hrvatsko-latinski rječnik i prvi je tiskani kajkavski rječnik. Oblikom je to malen, džepni rječnik, od 460 stranica s oko 11 500 kajkavskih natuknica, ali značajno više hrvatskih riječi, oko 20 000 (*Povijest* 2013: 433). Tiskan je u Grazu 1670. godine.⁷ Josip Vončina ističe kako je Habledić svoj rječnik namijenio srednjoškolskim potrebama i da su riječi *zvečkšega vkup zebrane*, što znači da je prilagođen učenicima i da u njemu nisu sve riječi književne kajkavštine. *Dikcionar* je zamišljen kao priručnik koji izborom riječi učenicima pomaže u učenju latinskoga jezika i uopće u komunikaciji tijekom školovanja na *dijačkom* (= latinskom) jeziku (Vončina 1988: 274-275). Već je u naslovu istaknuto da su natuknice poredane abecednim redom (*u red poslavljenje*) i objašnjene latinskim riječima (*diachkemi zlahkotene*). Habledić u naslovu svoga djela govori kako donosi *reči slovenske*, odnosno hrvatske kajkavske riječi, a namjenjuje ga učenicima *horvatskoga* i *slovenskoga* naroda.⁸

Gazofilacij Ivana Belostenca dvojezični je rječnik podijeljen u dva dijela: latinsko-hrvatski (I) i hrvatsko-latinski (II). Riječ *gazophylacium* metafora je škrinjice s leksičkim blagom, ili Belostenčevim riječima to je *kićena komora, hiža, ali mesto gdje je spravljen kinč*, odnosno kutija u kojoj se drži nakit. Sastavljen je sedamdesetih godina 17. stoljeća, ali je čuvan kao nedovršen rukopis u pavlinskome samostanu u Lepoglavi do 1721. Tada su ga pavlini i tiskari Andrija Mužar i Jeronim Orlović dovršili i priredili za tisak. Tiskan je 1740. godine u Zagrebu. Latinsko-hrvatski rječnik ima oko 40 000 natuknica, a hrvatsko-latinski oko 25 000, što pokazuje da je latinsko-hrvatski dio Belostenec završio (premda ne i redigirao), dok je sastavljajući hrvatsko-latinski dio zastao na pola posla. *Gazofilacij* je dvojezični enciklopedijski rječnik u kojem se pod terminom *lingua illyrica* daju sinonimi iz svih triju hrvatskih narječja. U rječniku su kajkavske riječi zastupljenije od čakavskih i štokavskih. Latinske su riječi objašnjene hrvatskim kajkavskim, koje ne nose posebne oznake, a njima su u velikome broju primjera dodani čakavski i štokavski sinonimi, označeni

⁷ Habledić ga posvećuje mladim potomcima obitelji Auersperg jer su uvelike pomagali isusovcima (Horvat 1989: 17).

⁸ U svojoj knjizi *Zercalo Marijansko* (Graz 1662), u predgovoru naslovljenu *Opomenek k oveh knjižic ogovorniku*, svojevrsnom jezičnoprogramskom tekstu, Habledić objašnjava nazive za jezike koje rabi i opredjeljuje se za *slovenski* (= kajkavski), a ne *horvatski* (= čakavski) književni jezik, prikazujući ih kao dvije verzije jednoga književnog jezika. Utvrđuje mogućnost izbora višedijalekatske osnovice, ali se ipak odlučuje za kajkavštinu (usp. *Povijest* 2013: 575; o nazivima jezika usp. Pranjeković 2009: 198-199). U *Dikcionar*u se mogućnost izbora vidi u ponuđenoj sinonimiji, npr. *Sto, kay – Quid* i sl. (usp. Horvat 1989: 17), ali je češće ponuđen samo jedan leksem, npr. *Zakay – Quare*.

kraticom [D.] te slavonski turcizmi, označeni kraticom *ScI.* [*ScI.* Turc.] (Vončina 1988: 234).⁹ U tom se postupku vidi hibridna književnojezična koncepcija zrinsko-frankopanskoga ozaljskoga kruga, čime je dan veliki doprinos normiranju jezika na trodijalekatnoj osnovici (usp. *Povijest* 2013: 571).

Opsežna građa koju Belostenec bilježi te uporaba kratica [D.], [*ScI.*] i [*ScI.* Turc.] potakla je istraživanja izvora te je utvrđeno kako je osim vlastite građe koju je sakupljao koristio i građu svojih prethodnika (Vončina 1973: XVIII). Temeljni sloj hrvatskih, odnosno kajkavskih riječi obogaćen je onima iz rječnika Fausta Vrančića *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum Latinae, Italicae, Germanicae et Ungaricae* (Venezia 1595) te iz rječnika Jakova Mikalje, *Blago jezika slovinskoga – Thesaurus linguae illyricae* (Loreto 1649). Kasnije su latinsko-hrvatski dio rječnika urednici nadopunili riječima iz rječnika Ardelija Della Belle *Dizionario Italiano, Latino, Illirico* (Venezia 1728) i označili ih oznakom [D.]. *Gazofilacij* je imao veliku ulogu u razvoju hrvatskoga jezika i veliko značenje za književnike sjeverne i južne Hrvatske jer su mogli upoznati i lakše shvatiti jedni druge što se tiče razumijevanja pojedinih, njima nepoznatih, riječi (Vince 2002:70).

Nakon Belostenčeva *Gazofilacija* u Zagrebu je 1742. godine tiskan i drugi veliki rječnik koji je obilježio razvoj kajkavske leksikografije – *Leksikon*, autora Franje Sušnika i Andrije Jambrešića. Njihov je *Leksikon* jedan od najopsežnijih dopreporodnih višejezičnih rječnika. Ima 1068 stranica i sadrži oko 27 000 riječi, uz 7 000 riječi u pridodanu *Indeksu*. (Horvat 1989: 23). Osnovna je ideja rječnika da polazeći od latinskoga jezika kao jezika natuknice obrade jezici naroda koji su tada živjeli u državnoj zajednici: hrvatski, njemački i mađarski (Vončina 1988: 280). Rječnik sadrži predgovor na latinskom jeziku te u dodatku: hrvatsko-latinski indeks (*Indeks illyrico, sive, Croatico-Latinus*) u kojemu hrvatske riječi, poredane abecednim redom, upućuju na latinske natuknice (Šojat 1992: 12). Isto tako, u rječniku se nalazi popis nekih semantički svrstanih pojmova o pticama, ribama, konjima, bilju, itd. Taj je rječnik izazvao posebno zanimanje jer su se oko njegova autorstva vodile brojne polemike. Antun Šojat navodi kako je već u naslovu rječnika zapisano da je autor Andrija Jambrešić: *Lexicon latinum... digestum, ab Andrea Jambressich...* (Šojat 1992: 4). Međutim, neki filolozi smatraju kako je rječnik započeo, u određenoj mjeri obradio i za tisak pripremio Franjo Sušnik. Dugotrajna se polemika vodila između povjesničara književnosti Vladoja Dukata i Franje Fanceva. Vladoje Dukat je smatrao kako je autor rječnika A. Jambrešić, a da je F. Sušnik samo autor dodatka *Indeks illyrico, sive, Croatico-Latinus*. Suprotnoga je mišljenja bio Franjo Fancev. On navodi kako Jambrešić nigdje nije napisao da je autor, nego samo da je bio urednik rječnika.

---

⁹ Vončina lekseme s oznakom *D.* naziva dalmatizmima, a s oznakom *ScI.* slavonizmima (Vončina 1973: XVIII).

Stoga Fancev zaključuje da je F. Sušnik autor *Leksikona*. Ipak, teško da će se ikada moći odrediti koliki je udio u stvaranju imao A. Jambrešić, a koliki F. Sušnik. U svojoj detaljnoj analizi objavljenoj uz pretisak rječnika Antun Šojat zaključuje da su opsežna leksikografska istraživanja pokazala kako Jambrešić nikada ne bi bez razloga napisao svoje ime na naslovnoj stranici rječnika, ali i da “ne treba podcijeniti ni Sušnikov prinos tomu rječniku, i u fondu latinskih riječi, i u njihovu prijevodu, i u izradi hrvatskoga *Indeksa*” (Šojat 1992: 7).

Tvorbena analiza

U ovome ćemo poglavlju prikazati najčešće sufikse koji se pojavljuju u nazivima za vršitelje radnje te obraditi odnose između naziva za muške i ženske vršitelje radnje, gdje će se obratiti pozornost na mocijsku tvorbu.¹⁰ “Mocijskom tvorbom zove se tvorba imenica jednoga roda od imenice drugoga roda s razlikom u spolu” (Barić i dr. 1995: 304), odnosno “ako je imenica koja označuje osobu jednoga spola izvedena od imenice koja označuje osobu drugoga spola, govorimo o mocijskoj tvorbi” (Štebih Golub 2008: 398).

Pritom u ovome radu nećemo analizirati mocijske parnjake sa stanovišta komunikacijske funkcije (Barić 1989: 12) ni ulaziti u razlikovanje neutralne i konkretne uporabe, odnosno utvrđivati razloge i postupke neutralizacije spola (Barić 1987: 15) jer nam starija kajkavska leksikografija sama ne pruža za to dovoljno podataka.¹¹

Teme iz područja tvorbe riječi u kajkavskom književnom jeziku tek su posljednjih godina dobile svoje istraživače, a veći je dio posvećen upravo tvorbi naziva za vršitelje radnje (usp. radove Barbare Štebih Golub).

U prikupljenoj građi iz triju kajkavskih rječnika može se utvrditi velik broj naziva za vršitelje radnje, od jednočlanih naziva do višočlanih spojeva i rečenica kojima su leksikografi opisivali značenja, koji nisu nazivi u užem smislu. U analizi ćemo se usmjeriti jednočlanim nazivima.

---

¹⁰ Moviranje (njem. *Movierung*) – tvorba imenica ž. roda izvođenjem od oblika za m. rod pomoću posebnih nastavaka /.../ npr. kum – kuma (Simeon 1969: s. v. *moviranje*; usp. Barić 1987; Štebih Golub 2008). Mocijska se tvorba odnosi na imenice koje označavaju osobe i životinje ženskoga spola čiji se nazivi tvore od naziva za osobe i životinje muškoga spola (usp. Štebih Golub 2012: 43), ali u ovom ćemo se radu usmjeriti samo na osobe jer analiziramo nazive za vršitelje radnje.

¹¹ Za takvu bi se analizu moralo uključiti izvanjezične povijesne, sociološke i etnološke podatke.

Jednočlani su nazivi imenice tvorene sufiksalmom tvorboom, pri čemu su neki sufiksi vrlo plodni, a neki slabo plodni. Može se utvrditi da je najčešća motiviranost glagolima, a rjeđa imenicama.¹² Dio naziva ostvaruje mocijski odnos.¹³

Analiza je pokazala da je u korpusu najzastupljeniji sufiks *-ar*. Potvrde iz *Gazofilacija* s oznakama *D.* i *Scl.* pokazuju da je sufiks *-ar* plodan i u izvankajkavskim nazivima za vršitelje radnje.

Imenice muškoga roda tvorene sufiksom *-ar* brojne su i uglavnom nisu imale ženske parnjake:

<i>Dikcionar</i>	<i>brodar, chuvar, devenichar, flyofzar, glavvar, grabar, gufzlar, kamenar, kerznar, klobuchar, knigar, kobilar, kokoffar, kolar, kofar, kofziltlar, kotlar, kozar, kravar, lifztár, lonchar, mazar, mefzar, metlar, mlinar, mrefar, nofar, orar, pafetár, poftar, preffar, refetar, ribar, rudar, softar, szedlar, szolar, szrebernar, vefzlar, uratar, vuglenar, vurar</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>apatekar, bravar, brodar, cziglar, devar, gubar, kerznar, klobuchar, knyigar, kobilar, kolar, konyar, kofar, koztanyar (Scl.) keftenyar, kozar, kravarlanar, layhar, lifztar, lonchar (D.it.) grinchyar, lugar, malar (D) fzlikavalacz, medar, mefzar (D) komardar, kafzap (Scl.), metlar, mlinar, mornar, mrefar, fztaklar/fzteklar, olovar, pchelar, petlyar, përfztenar, ptichar, remenar, ribar, rudar, softar [D.] posfztolar, stampar, sztolar, szopunar, szuknar</i>
<i>Leksikon</i>	<i>bivolar, chuvar, cziglar, dêrvar, farbar, flyofzar, glavvar, golubar, grabar, kamenar, kerchmar, kerznar, klyuchar, klobuchar, knigar, kolar, kofar, kofziltlar, kotlar, kozar, lifztár, lonchar, mefzar, metlar, mlinar, orar, pafetár, poftar, refetar, ribar, rudar, softar, szedlar, szolar, szrebernar, vertar, vefzlar, vratar, vuglenar, vurar, zdelar, zidar, zlatar, zvonar</i>

Kada se u *Gazofilaciju* navode istoznačnice iz nekajkavskih izvora, neke su tvorene sufiksom *-ar* (npr. *koztanyar (Scl.) keftenyar; lonchar (D.it.) grinchyar, softar [D.] posfztolar*), a neke drugim sufiksima (npr. *malar (D) fzlikavalacz*), dok su neke primljenice iz drugih jezika i u opisanoj su rječotvorbi netvorbene riječi (npr. *mefzar (D) komardar, kafzap (Scl.)*).

¹² Iz već navedenih metodoloških razloga ne uspoređujemo rezultate istraživanja sa stanjem u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. Ali, kako su neki jezični postupci u dubinskoj jezičnoj strukturi, kao što su npr. u sintaksi odnosi sročnosti, tako je moguće utvrditi da npr. hrvatska rječotvorba prednost daje izvođenju pred slaganjem. To je značajno jer su jednočlani nazivi za vršitelje radnje imenice te je očekivano da su izvedenice tvorene sufiksalmom tvorboom od glagola ili imenica. U tom se općejezičnom kontekstu može konzultirati postojeća opsežna literatura o tvorbi riječi u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, koja je utvrdila sufiksalmu tvorbu i različitu plodnost sufiksaka te najčešću motiviranost naziva za vršitelje radnje glagolima (Babić 1986: 70 i 276; Barić i dr. 1995: 307).

¹³ Kako je analiza usmjerena nazivima za vršitelje radnje, promatra se funkcionalna mocija (njem. *funktionelle Movierung*), a ne i matrimonijalna mocija (njem. *matrimonielle Movierung*), premda te granice nisu uvijek jasne (usp. Štebih Golub 2008: 399).

Dio je imenica muškoga roda tvorenih sufiksom *-ar* član mocijskoga para s imenicama ženskoga roda, koje su tvorene sufiksom *-ica*:¹⁴

Dikcionar	<i>bubnyar – bubnyaricza, kerchmar – kerchmaricza, klyuchar – klyucharicza, kuhar – kuharicza, szvinyar – szvinyaricza, vertar – vertaricza</i>
Gazofilacij	<i>bubnyar – bubnyaricza, chuvar – chuvaricza, kruhar – kruharicza, gufzlar – gufzlaricza, kërchmar – kërchmaricza, klyuchar – klyucharicza, kokoffsar – kokoffaricza, kuhar – kuharicza, maltar – maltaricza, kruhar – kruharicza, (D.) malinar – mlinaricza, ovchar – ovcharicza, pechar – pecharicza, rachunar – rachunaricza, saffer – saffericza, stikar – stikaricza, szvinyar – szvinyaricza, vertlyar – vertlyaricza, vodar – vodaricza, vratar – vrataricza, vurar – vuraricza, zvonar – zvonaricza</i>
Leksikon	<i>bubnyar – bubnyaricza, gufzlar – gufzlaricza, kokoffar – kokoffaricza, kuhar – kuharicza</i>

Ovako navedeni nazivi pokazuju sustavnost, ali to nisu cjeloviti prikazi pojedinih naziva. Donosimo samo nekoliko napomena: o korelaciji s višečlanim nazivima, o sinonimiji i o različitim tvorbenim obrascima za ista značenja u različitim dijelovima istoga rječnika. Možemo navesti primjer iz *Gazofilacija*: *rachunar – rachuna mešter*. Za osobu ženskoga spola u dvama se dijelovima rječnika pojavljuju ne samo sinonimi nego i nazivi nastali prema različitim tvorbenim obrascima: *rachunaricza (Gazofilacij I) – rachunitelicza, ili ka rachuna, broitelicza (Gazofilacij II)*.

U tvorbi naziva za vršitelje radnje muškoga spola u svim je trima kajkavskim rječnicima visokočestotan sufiks *-tel*. Imenice te tvorbe ulaze u mocijsku tvorbu s imenicama ženskoga roda tvorenima sufiksom *-ica*.

Donosimo neke od naziva tvorenih sufiksom *-tel* koji nemaju mocijske parnjake:

Dikcionar	<i>boritel, broitel, czenitel, grabitel, nagovoritel, pohvalitel, voditel</i>
Gazofilacij	<i>befzeditel, cenitel, delitel, doitelicza, gofritel, grabitel, kazitel, kelitel, meritel, nachinitel, nagovoritel, nahrupitel, napravitel, ogovoritel</i>
Leksikon	<i>boritel, branitel, czenitel, delitel, farbitel, grabitel, hvalitel, krotitel, meritel, nabruzfritel, ogovoritel, ofzloboditel, ravnitel, razglafzitel, zbuditel</i>

---

¹⁴ U opsežnoj analizi pravih mocijskih parova u kajkavskom književnom jeziku “najbrojniji su movirani feminini sa sufiksom *-ica*” te se tim sufiksom “najčešće izvode ženski nazivi vršitelja radnje i zanimanja” (Štebih Golub 2008: 402). Autorica također utvrđuje da je par *-ar* (za naziv osobe muškoga spola) i *-ica* (za izvedeni naziv za osobu ženskoga spola) “vrlo čest” (Štebih Golub 2008: 403). Dalje zaključuje da je “sufiks *-ica* najproduktivniji mocijski sufiks kojim se tvore nazivi za ženska bića svih semantičkih područja, a najšira je i njegova korelacija s drugim sufiksima” (Štebih 2008: 407).

Izdvajamo nazive koji u nekim rječnicima nemaju mocijskih parnjaka, premda je to tvorbeno moguće i ostvaruje se u drugim rječnicima, ili je za ove nazive realno pretpostaviti da su postojale osobe ženskoga spola koje su te radnje vršile:

<i>Dikcionar</i>	<i>chifzitelj, dobrochinitel, molitel, navuchitel, obranitel</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>chifzitelj</i>
<i>Leksikon</i>	<i>chinitel, chifzitelj, dobrochinitel, navuchitel, obranitel</i>

Izdvajamo mocijske parove sa sufiksima *-tel* i *-ica*:

<i>Dikcionar</i>	<i>hranitel – hranitelica, odhranitel – odhranitelica, ofzloboditel – ofzloboditelica</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>branitel – branitelica, boritel – boritelica, buditel – buditelica, chinitel – chinitelica, daritel – daritelica, dobrochinitel – dobrochinitelica, dovoditel – dovoditelica, govoritel – govoritelica, hladitel – hladitelica, hranitel – hranitelica, hvalitel – hvalitelica, krotitel – krotitelica, miritel – miritelica, molitel – molitelica, naymitel – naymitelica, napoitel – napoitelica, navuchitel – navuchitelica, novitel – novitelica, obranitel – obranitelica, obtufitel – obtufitelica, obverfsitel – obverfsitelica, odhranitel – odhranitelica, ofzloboditel – ofzloboditelica, primitel – primitelica, prodaitel – prodaitelica, razglafzitel – razglafzitelica, zbuditel – zbuditelica</i>
<i>Leksikon</i>	<i>buditel – buditelica, govoritel – govoritelica, hranitel – hranitelica, odhranitel – odhranitelica</i>

Usporedimo li ove tri tablice, možemo zaključiti da sva tri rječnika bilježe da su gotovo sve imenice ušle u mocijski odnos, a samo nekoliko imenica u *Dikcionaru* i *Leksikonu* ostaju izvan toga odnosa premda ga bilježi *Gazofilacij*. *Gazofilacij* ima najviše potvrda za mocijski odnos imenica tvorenih od glagola sufiksom *-tel* koje imenuju vršitelje radnje muškoga spola i imenica od njih tvorenih sufiksom *-ica*, koje imenuju vršitelje radnje ženskoga spola.

Također valja zamijetiti da se u *Gazofilaciju* navodi imenica *doitelica* (lat. *nutrix*), koja nema mocijskoga parnjaka, što je očekivano jer imenuje osobu ženskoga spola koja doji ('hrani mlijekom sisanjem'), pa postoji biološko ograničenje za osobu muškoga spola. Ipak, ovo biološko ograničenje ne postoji kod značenjskoga pomaka *dojiti* > *musti* ('izvlačiti mlijeko iz vimena') pa se u *Leksikonu* ostvaruju likovi *dojecz*,

doitel (lat. *muletor*) u rječniku, a *doitel krave* u dodatku. Zbog razlike u značenju to, naravno, nisu mocijski parovi.

Sufiks *-lac* rijetko je zastupljen. Nalazimo ga samo u nazivima u *Gazofilaciju*, uz oznaku *D.*, što upućuje na izvankajkavske izvore, te uz navedene istoznačnice s drugim tvorbenim sufiksom:

<i>Gazofilacij</i>	<i>brialacz, davalacz, gonetalacz, klanyalacz, likoprodalacz, pokaralacz, prilipitel, prodavalacz, szlikalacz, zaimalacz</i>
--------------------	--

Možemo izdvojiti naziv za osobu koja prodaje s varijacijama: *prodavavec*, *prodaitel* (D.) *prodavalacz* (*Gazofilacij I*) i *prodavavec*, *prodaitel* (*Gazofilacij II*).

U korpusu se brojem potvrda izdvaja sufiks *-ač*:

<i>Dikcionar</i>	<i>nabirach</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>haykach, nabijach, nadevach, kerpach, kopach, kovach</i>
<i>Leksikon</i>	<i>ferkach, gufzlach, igrach, kerpach, koppach, kovach, krajach, nabirach</i>

Za neke su imenice muškoga roda s ovim sufiksom navedeni ženski parnjaci tvoreni sufiksom *-ica*:

<i>Dikcionar</i>	<i>krajach – krajachicza, plevach – plevachicza</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>briach – braichicza, plevach – plevachicza, pifzkach – pifzkachicza, rezach – rezachicza, ribach – ribachicza, tergach – tergachicza</i>
<i>Leksikon</i>	<i>briach – briachicza, plevach – plevachicza</i>

U sva se tri rječnika pojavljuju i nazivi tvoreni sufiksima *-ik* i *-nik*.

<i>Dikcionar</i>	<i>almufnik, chafztnik, czopernik, darounik, delnik, gonotnik, komornik, konyanik, kopjanik, peharnik, pomochnik, razboynik, voynik, zagovornik</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>bahornik, batrivnik, blagaynik, boynik, chafztnik, chyarovnik, czopernik, gonotnik, vilenik, darovnik, defzetnik, govornik, knyifevnik, konyanik, kopjanik, mernik, najemnik, obhodnik, oblafztnik, odechnik, peneznik, redovnik, zajemnik, zapovednik</i>
<i>Leksikon</i>	<i>almufnik, chafztnik, delnik, pomochnik, fztrafnik, gonotnik, komornik, konyanik, kopjanik, kúpelynik, mernik, orufnik, peharnik, pomochnik, razbojnik, voynik, zagovornik, zafztavnik</i>

Slijede primjeri za nazive za vršitelje radnje tvorene sufiksima za koje je nađeno malo potvrda, npr. *-ec* i *-ac*. Sufiks *-ac* ostvaruje se samo u *Gazofilaciji*:

Dikcionar	<i>gatavecz</i>
Gazofilacij	<i>delavecz, gudecz, lovecz, merecz, merkavecz, meóter; boracz, dobrochinacz, glumacz, vladavacz, fzlikovacz, mirotovoracz, odnafsavacz</i>
Leksikon	<i>lovecz, merecz, tergavecz</i>

Sufiks *-ec* češći je u tvorbi složenica (u složenosufiksnoj tvorbi) nego izvedenica, npr. *zvezdoznaněcz, pravdoznanecz, ladjovozecz*.

Na kraju izdvajamo dva naziva za vršitelje radnje koji dolaze iz turskoga jezika. U *Dikcionaru* je zapisan naziv *Chifmeffia*, a u *Gazofilaciju* je unutar natuknice *kerznar* zabilježen primjer označen kao turski: *churfia* (Tur.).

U zaključku ovoga dijela istraživanja možemo reći da je analizirani korpus ponudio primjere kojima se potvrđuju zaključci drugih analiza rječotvorbe u kajkavskom književnom jeziku (npr. Štebih Golub 2008 i 2012).¹⁵

Kako je poseban naglasak dan na mocijsku tvorbu, potvrdilo se da su nazivi za vršiteljice radnje motivirani nazivima za vršitelje radnje te da je u većini naziva muški član u potpunosti ulazio u sastav moviranih femininuma (npr. *chubar – chubaricza, kerchmar – kerchmaricza, klyuchar – klyucharicza, navuchitel – navuchitelicza, hranitel – hranitelicza*) pa je riječ o potpunoj imeničkoj mociji.

Navodimo zabilježene korelacijske sufiksne parnjake u trima rječnicima:

<i>-ar</i>	<i>chubar</i>	<i>-ica</i>	<i>chubaricza</i>
<i>-tel</i>	<i>navuchitel</i>	<i>-ica</i>	<i>navuchitelicza</i>
<i>-ač</i>	<i>pifzkach</i>	<i>-ica</i>	<i>pifzkachicza</i>
<i>-avec</i>	<i>charavecz</i>	<i>-avka</i>	<i>charavka</i>

Neki su parnjaci vrlo rijetki, npr.: *pralecz – pralya* ili *tkalecz – tkalicza*.

Rekli smo da su nazivi za muške vršitelje nadređeni nazivima za ženske vršitelje radnje pa su nazivi za vršiteljice izvedene iz naziva za vršitelje. Ipak, postoje dvije vršiteljice radnje čija uloga nikako nije karakteristična za muškarce.

Prvi je naziv za posao koji su u vrijeme sastavljanja ovih rječnika obavljale isključivo žene: *Baba pupkorezna* (*Dikcionar*); *Bāba puporezna*. [D.] *Sztifzkulya, Primalya*

¹⁵ Naravno, rezultati nisu usporedivi apsolutno nego relativno, zbog razlike u korpusu i ciljevima istraživanja. Također se u ovom istraživanju nisu utvrđivali hapaksi, kao što su npr. u *Belostenca broitelicza i farbalicza* (usp. Štebih Golub 2012: 52).

(Gazofilacij II); *Pupkorezna baba*. *it. kâ rodechem fenam pomafe* (Gazofilacij I); *Pupko-rezna baba, pupo-rezka*. (Leksikon, rječnik), *baba pupkorezna* (Leksikon, dodatak).

Drugi je naziv za osobu koja obavlja posao koji, zbog biološkoga ograničenja, samo žena može obavljati: *Doyka* (Dikcionar); *Doyka. fena, kâ dete mlekom koji, y pafzku na nye nofzi*. [D.] *doicza*. (Gazofilacij II); *Hranitelicza, koitelicza, doyka, doitelicza*. (Gazofilacij I); *Dojka, Doitelicza, kermitelicza*. (Leksikon).¹⁶

Autori u svojim rječnicima većinom navode nazive za muške vršitelje radnje. Važno je istaknuti vrijeme kada su rječnici pisani (17. i 18. stoljeće) i kada žene nisu mogle obavljati neke poslove. Jedan je od takvih primjera natuknica *poftar* (u Dikcionaru je i: *lisfztar, ki lifzt nofzi*; u Leksikonu: *lisfztar, ki lifzte nofzi*) u rječnicima navedena kao naziv za muškoga vršitelja radnje.¹⁷

Na kraju opisa jednočlanih naziva za vršitelje radnje navodimo složenice:

Dikcionar	<i>kruhopek</i>
Gazofilacij	<i>zvezdo-znanecz, zvezdo-gledecz, pravdo-znanecz, kipo tvorëcz, klafzober, klafzobrachimza, krivoprijzefnik, vuzdo-derfecz, zlatotvorëcz</i>
Leksikon	<i>liczo-davecz, ladjo-vozecz, kamenno-delec, kamenno-rez, knigo-pifecz, knigo-terfec, kofzo-nofz, kruho-pek, lifzto-nofzecz, orgulo-delec</i>

Mali broj složenica u skladu je s hrvatskom rječotvorbom, koju obilježava prevaga izvedenica nad složenicama. Način pisanja složenica prenesen je iz triju rječnika i pokazuje neusklađenost. Nesustavan način pisanja složenica (sastavljeno kao jedna riječ, nesastavljeno kao dvije riječi ili dvije riječi spojene crticom, npr. *klafober: kipo tvorëcz : pravdo-znanecz*) svjedoči o procesu, ne još o izboru.

Opisi zanimanja

Osim jednočlanih starokajkavsku tvorbu naziva za vršitelje radnje obilježavaju i višečlani nazivi. U tome su vrlo česte atributne sintagme, a imenicu označavaju sročni i nesročni atributi te atributne rečenice, koje su opisi zanimanja.

Literatura o redosljedu sintaktičkih dijelova, ili redosljedu komponenata (ili tradicionalno o redu riječi u rečenici) analizira mjesto atributa u odnosu na imenicu. Josip Silić u svome pristupu rečenici kao komunikacijskoj jedinici (a ne samo gramatičkoj) donosi klasifikaciju atributa u nominalnoj sintagmi na adjektivne i neadjektivne. Adjektivne je dalje podijelio na kvalitativne, diferencijalne, posesivne

¹⁶ Već smo rekli da naziv *doitel krave* nije mocijski parnjak nazivu *doitelicza*.

¹⁷ Danas imamo nazive *poštar* i *poštarica* što znači da poštarske poslove mogu obavljati muškarci i žene, a isto je i s većinom drugih poslova koje danas ravnopravno obavljaju i muškarci i žene.

i relativne, a neadjektivne na neadjektivne apozitivnog i neadjektivne neapozitivnog tipa (Silić 1989: 20). Dalje za svaki od tipova atributa utvrđuje stupanj semantičke predikcije. Iz činjenice da je između kvalitativnog atributa i imenice visok stupanj semantičke predikcije, a svi su ostali odnosi nižega stupnja, razvidno je da se veza između kvalitativnoga atributa i imenice "terminologizira" (Silić 1989: 20).

U tome se kontekstu može pristupiti položaju atributa u odnosu na imenicu u višechlanim nazivima za vršitelje radnje.¹⁸

U istraženu su korpusu višechlani nazivi različitih struktura. Ako je atribut pridjev, sročan je sa svojom imenicom i nalazi se u obama položajima, i prepoziciji i apoziciji:

- sročni atribut ispred imenice (*pupkorezna baba, fzlusbena divoyka, szelzka gofzpodaricza, volovfzki pafztir, glavni pop...*) i
- sročni atribut iza imenice (*baba pupkorezna, poglavnik czirkoveni, pafztir duhovni; pafztir fzvojnfski, branitel fzivotinfzki, fzluga opchinfzki, fzluga najemni, chuvar nochni...*).

Drugu skupinu čine nesročni atributi iskazani imenicom. Ta je imenica najčešće u genitivu te se također može nalaziti u obama položajima, i prepoziciji i apoziciji:

- nesročni atribut u genitivu ispred imenice (*kincha chuvar, ladje vešlar, ladje kapitan, ochalov mester, vode nofzitelicza, odeche chuvar, lifztou pifzecz...*) i
- nesročni atribut u genitivu iza imenice (*meritel kotarov, rezach sepov, rezach fzukna, zaklinyavecz duhov, chuvar golubov; zmenyavecz penez, fivecz knjig...*).

U ovim je sintagmama atribut iskazan imenicom, tako da i on može otvoriti mjesto nesročnome atributu, što čini, npr. *uhoda tujeh poslov, diak mudroga govorenyja, kapitan obchine varaske, mester krivoga navuka...*

- Druge su strukture opisnih naziva za vršitelje radnje rjeđe, npr. *lifztja na terfzu tergavecz; najvekfji glavlar nad ladjami vojnickemi na morju; glavlar nad taborfzkem orufjem; vuznik prodan ali v-boju vlovlyen...*

Analiza višechlanih naziva za vršitelje radnje pokazuje različitost sintaktičkih struktura naziva.

Opisni su nazivi dani i atributnim rečenicama. Te se rečenice obično navedene uz jednočlane nazive, ali ima primjera u kojima se ostvaruju kao jedini opisi značenja.

Ako su atributne rečenice navedene uz jednočlani naziv za vršitelja radnje, tada su to opisi kojima se naknadno, detaljnije objašnjava značenje. Nazivi su najčešće prije atributnih rečenica, pa se odnosna zamjenica *ki/koi/ka* odnosi na te imenice:

---

¹⁸ Za teorijski pristup atributnim sintagmama usp. Vlastelić 2012.

<i>Dikcionar</i>	<i>almufnik, ki daje almuftuo boritel ali kifze bori chifztitel, ki szukno chifzti delnik, ki deli knyigar, ki, knige prodava nofar, ki nofe dela</i>
<i>Gazofilacij</i>	<i>almusnik. [D.] zadusbenik, lemořinar, koi daje almuftvo farbavecz. [Scl.] bojacz, koi szukno, platno, &c. farba (D.) mafzti galiot, koi galie vozi gumbar, koi gumbe plete fztaklar, koi obloke fzlaze vugar, koi vuga plete</i>
<i>Leksikon</i>	<i>almufnik, ki almuftvo daje ladjo-vozecz, kô na ladji fzlufi knigar, kô knige prodava knigar, ki knige chuva kokoffaricza, kô kokoffi hrani, tufzti rubachar, kô z-rubachami terfi ali nye napravlya</i>

Da se radi o naknadno dodanome objašnjenju, pokazuje i uporaba kratice *t. j.* u *Gazofilaciji*:

*arendar, t. j. koi daje arendu, ali jemlye
birus, t.j. koi na vôle vólne pafzku nozi
broitel, t.j. koi rachune dela
glumàch. [D.] glumacz, l. hlumacz. prikazalacz, t. j. koi rechjum, rukami, nogami, y
zevfzem fivotum norie kafuch fzmeh chini.*

Valja reći da u *Dikcionaru* nalazimo, premda rijetko, i primjere u kojima nazivi dolaze nakon atributnih rečenica:

*ki grobe kopa, pokopich
ki plava, plovecz.*

U *Dikcionaru* nalazimo i atributne rečenice kao natuknice, bez jednočlanih naziva za vršitelja radnje:

*ki z-batom zabia
ki chara
ka chara
ki halje chifzti, ali farba*

ki meri zemlju
ki vinograd pleve.

Zaključno možemo reći da Belostenčev *Gazofilacij* sadrži veći broj objašnjenja za vršitelje radnje u odnosu na druga dva rječnika. Isto tako, u *Gazofilaciju* ima više atributnih rečenica nego u ostalim rječnicima.

Zaključak

Tri su temeljna rječnika stare kajkavske leksikografije bila korpus za istraživanje, kojim su izdvojeni nazivi za vršitelje radnje, a jezična razina s koje se pristupilo analizi bila je rječotvorje. Izdvojeni su najčešći sufiksi i navedene potvrde iz svih triju rječnika. Posebna je pozornost posvećena mocijskoj tvorbi. Veliki broj naziva koji tvore mocijske parove pokazuje da ih je već tada na osnovi uporabe mogao zapisati dobar leksikograf, ili kako ga u *Leksikonu* s. v. *Lexicographus* nazivaju: *fzlova-kniĝ piŝecz, reche-kniĝ napravitel, fzkup-fzpravlyavec, koj Dikczionarium zpiffuje*.

Korpus je otvorio i potrebu pristupa na sintaktičkoj razini jer je veliki broj naziva za vršitelje radnje dan višestranim nazivima i atributnim rečenicama.

Analizom se pokazalo kako tri opća rječnika donose velik broj naziva za vršitelje radnje. Sve te značajke pokazuju da su *Dikcionar*, *Gazofilacij* i *Leksikon* bogate riznice kulture i jezika, a J. Habdelić, I. Belostenec, F. Sušnik te A. Jambrešić marni leksikografi, koji su nam svojim trudom i radom približili nazive za vršitelje radnje u 17. i 18. stoljeću, oslikavajući nama daleko, ali ne manje zanimljivo vrijeme.

Izvori

Belostenec, Ivan (1740), *Gazophylacium, seu latino-illyricorum onomatum aerarium*. Zagreb (pretisak: Zagreb: Liber – Mladost, 1972).

Belostenec, Ivan (1740), *Gazophylacium illyrico-latinum*. Zagreb (pretisak: Zagreb: Liber – Mladost, 1973).

Habdelić, Juraj (1670), *Dictionar ili reči slovenske z vekšega vkup zebrane u red postavljene, i diačkemi zlahkotene*. Graz (pretisak: Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1989).

Sušnik, Franjo – Jambrešić, Andrija (1742), *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica locupless*. Zagreb (pretisak: Zagreb: Zavod za hrvatski jezik, 1992).

Literatura

- Anić, Vladimir (1998), *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber.
- Arambašić, Lidija i dr. (1998), *Vodič kroz zanimanja*, Zagreb: Razbor.
- Babić, Stjepan (1986), *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: JAZU – Nakladni zavod Globus.
- Barić, Eugenija (1987), Mocijski parnjaci i njihova upotreba, *Rasprave Zavoda za jezik*, knj. 13., str. 9-18.
- Barić, Eugenija (1989), Ženski mocijski parnjak kao funkcionalna komunikacijska kategorija, *Jezik*, 37, str. 12-21.
- Barić, Eugenija i dr. (1995), *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Horvat, Vladimir (1989), Dodatak pretisku u: Habdelić, Juraj (1670), *Dictionar ili reči slovenske z vekšega vkup zebrane u red postavljene, i diačkemi zlahkotene*. Graz (pretisak: Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1989), str. 1-27.
- Povijest* (2013), *Povijest hrvatskoga jezika*, 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće, ur. Ante Bičanić, Radoslav Katičić i Josip Lisac, Zagreb: Croatica (poglavlja: Marko Samardžija, *Hrvatski leksik i leksikografija u 17. i 18. stoljeću*, str. 429-459; Sanja Holjevac - Josip Lisac - Diana Stolac, *Antologija djela iz 17. i 18. stoljeća*, str. 532-633.).
- Pranjковиć, Ivo (2009), Imenički spojevi riječi u *Dikcionaru Jurja Habdelića u: 400. obljetnica rođenja Jurja Habdelića (1609.-1678.)*. Referati sa Znanstvenoga skupa održanoga 17. travnja 2009. u Velikoj Gorici, Velika Gorica: Gradska knjižnica Velika Gorica, str. 197-203.
- Silić, Josip (1986), *Od rečenice do teksta (teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva)*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- Simeon, Rikard (1969), *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Soldo, Valentina (2013), *Nazivi za vršitelje radnje u kajkavskim rječnicima*, diplomatska radnja, rkp., Rijeka: Filozofski fakultet.
- Stolac, Diana (1996), Standardizacijski procesi u kajkavskom književnom jeziku. *Filologija*, knj. 24-25, str. 331-338.
- Šojat, Antun (1992), *Latinsko-hrvatsko-njemačko-madžarski rječnik Franje Sušnika i Andrije Jambrešića*, u: Sušnik, Franjo - Jambrešić, Andrija (1742), *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica locupless*. Zagreb (pretisak: Zagreb: Zavod za hrvatski jezik, 1992), str. 3-25.
- Štebih Golub, Barbara (2008), Pravi tvorbeni mocijski parnjaci u kajkavskome književnom jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 34., str. 393-412.
- Štebih Golub, Barbara (2012), Imenice kojima se označuju osobe ženskoga spola u kajkavskome književnom jeziku. u: Sierociuk, Jerzy (ur.) *Słowotwórstwo*

- słowiańskie: system i tekst*. Poznań: Wydawnictwo poznańskiego towarzystwa przyjaciół, str. 43- 53.
- Vince, Zlatko (2002) *Putovima hrvatskoga književnog jezika: lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izvora*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Vlastelić, Anastazija (2012) *Opis atributa u hrvatskim gramatikama od početaka do kraja 19. stoljeća*; doktorska disertacija, rkp., Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- Vončina, Josip (1988), *Jezična baština: lingvostilistička hrestomatija hrvatske književnosti od kraja 15. do početka 19. stoljeća*. Split: Književni krug.
- Vončina, Josip (1973), Leksikografski rad Ivana Belostenca. u: Belostenec, Ivan (1740), *Gazophylacium illyrico-latinum*. Zagreb (pretisak: Zagreb: Liber – Mladost, 1973), str. III-XLIII.

Forming a name for a doer of an action in the older Croatian Kajkavian lexicography

Summary

Many lexicographical works enrich Croatian language and culture. This paper presents characteristics of formative level in three dictionaries, which marked earlier Kajkavian lexicography. Formational analysis determines the characteristics of a name for a doer of an action in dictionaries *Dictionar* by Juraj Habdelić, *Gazophylacium* by Ivan Belostenec and *Lexicon latinum* by Franjo Sušnik and Andrija Jambrešić. Based on the excerpted examples, the most common suffixes are determined and a conclusion is made about formative characteristics of a name for a doer of an action which are marked in the three dictionaries, and their relationship in the multiword expressions and attributive clauses.

Keywords: Croatian language; word formation; doer of an action; motion; attributive clause; Juraj Habdelić; Ivan Belostenec; Franjo Sušnik; Andrija Jambrešić.

Prof. dr. sc. Diana Stolac
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka
diana.stolac@ri.f-com.hr

Valentina Soldo
Obrtnička škola Požega
Osječka 33, 34000 Požega
vsoldo05@gmail.com